

Sygn. akt V Ua 23/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 września 2016 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Marzena Głuchowska (spr.)
Sędziowie:	SSR del. Renata Kubiak SSO Mirosława Marciniak
Protokolant:	st.sekr.sądowy Anna Werner-Dudek

po rozpoznaniu w dniu 22 września 2016r. w Kaliszu

apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Rejonowego w Kaliszu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 14 maja 2014 r. sygn. akt IV U 97/14

w sprawie z powództwa **M. M. (poprzednio C.)**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.**

o zasiłek macierzyński

1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie

2. zasądza od odwołującej M. M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. kwotę 360,00 (trzysta sześćdziesiąt 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym

SSR Renata Kubiak SSO Marzena Głuchowska (spr.) SSO Mirosława Marciniak

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14.05.2014 r. Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu uwzględnił odwołanie M. C. obecnie M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 20.01.2014 r. odmawiającej odwołującej prawa do zasiłku macierzyńskiego odpowiadającego okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego za okres 21.11.2013 – 05.01.2014 oraz prawa do zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający urlopowi rodzicielskiemu od dnia 06.01.2014 r. do dnia 06.07.2014 r. w ten sposób, że przyznał wnioskodawczyni prawo do tych świadczeń.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

Odwołująca M. C. obecnie M. w dniu (...) urodziła dziecko. Zasiłek macierzyński za okres 140 dni pobierała do dnia 24.11.2013 r. przy czym od dnia 09.07.2013 r. był to zasiłek macierzyński po ustaniu zatrudnienia. Wniosek o zasiłek macierzyński za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego i rodzicielskiego odwołująca złożyła w dniu 09.01.2014 r.

Sąd I instancji powołując się na uregulowanie zawarte w art. 29 ust. 5 ustawy z dnia 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa uznał odwołanie za zasadne co z kolei prowadziło do zamiany zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie prawa do wnioskowanych świadczeń.

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy. Skarżący podstaw do jej wniesienia upatrywał w naruszeniu prawa materialnego tj. art. 29 ust. 5 ustawy z dnia 25.06.1999 r. o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz przepisów art. 182¹ § 3 k.p. art. 182^{1a} § 1 k.p. i art.182^{1a}§ 4 k.p.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Rozpoznając apelację Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z dnia 16.10.2014 r. w sprawie V Ua 25/14 oddalił apelację organu rentowego. Rozstrzygnięcie zapadło z następującym uzasadnieniem.

Sąd I instancji w warunkach sprawowania opieki nad dzieckiem urodzonym w dniu (...) i wobec wyrażenia przez odwołującą woli dalszego korzystania z prawa do świadczeń opiekuńczych w związku z przyjściem na świat dziecka i konieczności jego pielęgnacji w pierwszych miesiącach jego życia, nie naruszył przepisu art. 29 ust. 5 ustawy z dnia 25.06.1999 r. o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. W myśl powołanej regulacji, ubezpieczony ma prawo do zasiłku macierzyńskiego przez okres urlopu macierzyńskiego, przez okres dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz przez okres urlopu rodzicielskiego. W zakresie uregulowania objętego wskazaną jednostką redakcyjną ustawy, brak jest jakichkolwiek wzmianek o terminach, w których winien zostać zgłoszony wniosek o wymienione świadczenia. Jedynie przepis art. 31 cytowanej ustawy w ust. 3 pkt. 2 zawiera uregulowanie odnoszące się do ubezpieczonych niebędących pracownikami, w których zawarte zostały terminy stosowane w przypadku ubezpieczonych będących pracownikami (art. 179¹ k.p. i 182⁴ k.p.). Przepisy te regulują jedynie kwestie obliczania wysokości zasiłku macierzyńskiego. Nie mogą mieć zatem jakiegokolwiek znaczenia przy ustalaniu prawa do tego świadczenia. Również przepisy art. 28 – 32 ustawy z dnia 28.05.2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw, w zakresie unormowania zawierają postanowienia odnoszące się jedynie do sfery wynikającej z relacji pracownik – pracodawca. Temu bowiem służą zawarte tam określenia „pracownik”, „urlop macierzyński” typowe dla instytucji prawa pracy. Tych określeń nie można na zasadzie analogii przenosić na grunt relacji nie noszących cech stosunku pracy. Zatem sytuacja prawna odwołującej w zakresie możliwości uzyskania omawianych świadczeń przysługujących po ustaniu zatrudnienia nie może być nigdy analizowana w aspekcie relacji pracowniczych albowiem w chwili powstania prawa do dalszych świadczeń opiekuńczych nie istniał już stosunek pracy. Nie było tym samym podstaw do doszukiwania się naruszenia podnoszonych w apelacji przepisów kodeksu pracy skoro odwołująca nie miała jakichkolwiek środków przysługujących jej względem pracodawcy co do ewentualnych urlopów macierzyńskich i rodzicielskich. Istotny jest tylko zamiar korzystania przez nią z dodatkowych świadczeń wprowadzonych do systemu ubezpieczeń społecznych cytowaną wyżej ustawą z dnia 28.05.2013 r. bezpośrednio po zakończeniu okresu odpowiadającemu podstawowemu okresowi urlopu macierzyńskiego. Taki był bowiem zamiar ustawodawcy wprowadzenia omawianych zmian aby zapewnić możliwość sprawowania przez matkę nieprzerwanej opieki nad małym dzieckiem w rozmiarze wykraczającym poza ustawowe 20 tygodni (względnie odpowiednio dłuższym w przypadku ciąży mnogiej).

Również przepisy § 18 i 18ª rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2.04.2012 r. w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa nie mogły wprowadzić swoistego terminu prawa materialnego, którego uchybienie prowadziłoby do bezpowrotnej utraty prawa do uzyskania przedmiotowych świadczeń. W przywołanych bowiem przepisach autor regulacji wymienia jedynie dowody, które stanowią podstawę wypłaty świadczeń przez płatnika.

Jednym z nich ma być wniosek o świadczenie złożony u płatnika przed rozpoczęciem korzystania z tego zasiłku. Taki poza tym był zakres delegacji wynikający z przepisu art. 59 ust. 15 ustawy zasiłkowej. W żadnym przypadku ustawodawca nie udzielił właściwemu ministrowi prawa do regulowania kwestii przedawnienia roszczeń objętych ustawą zasiłkową. Te bowiem pozostawione zostały w sferze uprawnień parlamentu.

W tych warunkach kwestia ustalania prawa do przedmiotowych świadczeń zawarta została jedynie w cytowanym na wstępie przepisie art. 29 ust.5 ustawy z dnia 25.06.1999 r., a kwestia przedawnienia tego prawa – w art. 67 ust. 1 cytowanej ustawy.

W powyższej sytuacji wobec uregulowania zawartego w przepisie art. 385 k.p.c., apelacja jako nieuzasadniona podlegała oddaleniu.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 16.10.2014 r. w sprawie VUa 25/14 został zaskarżony kasacją przez organ rentowy.

Skarga kasacyjna opierała się na zarzucie naruszenia prawa materialnego art. 29 ust 1 punkt 1 i ust 5, art. 59 ust 5 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w związku z § 18 punkt 2 i 18ª punkt 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12.04.2012 r. w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz art. 182 ¹ §3 i art. 182 ^{1a} §4 Kodeksu pracy wskutek błędnej wykładni, polegającej na przyjęciu, iż powołane przepisy nie przewidują terminów, w jakich mają być składane wnioski przez osoby nie będące pracownikami w zakresie skorzystania z zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu oraz za okres odpowiadający urlopowi rodzicielskiemu. Według skarżącego termin do złożenia w organie rentowym wniosku o wypłatę świadczeń w postaci zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego wynika z § 18 punkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12.04.2012 r. w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Skoro odwołująca od dnia 09.07.2013 r. nie była pracownikiem i pobierała od tej daty zasiłek macierzyński po ustaniu zatrudnienia, powinna do organu rentowego kierować wnioski o wypłatę spornych świadczeń, przed terminem rozpoczęcia korzystania z zasiłku za okres ustalony w Kodeksie pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego. Kodeks pracy reguluje kwestię prawa do dodatkowego urlopu macierzyńskiego oraz urlopu rodzicielskiego, ustalając iż prawo do tych świadczeń przysługuje bezpośrednio po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego, a wniosek musi być złożony w terminie nie krótszym niż 14 dni przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu. Według skarżącego dla odwołującej termin ten przypadał nie później niż na 14 dni przed dniem 24.11.2013 r., skoro do dnia 24.11.2013 r. pobierała zasiłek macierzyński. Skarżący wskazał także iż powyższy termin nie podlega przywróceniu lub przesunięciu.

Odwołująca wnosila o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 09.03.2016 r. w sprawie IUK 109/15 uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 16.10.2014 r. w sprawie V Ua 25/14 i przekazał sprawę temuż Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego. Sąd Najwyższy stwierdził : po pierwsze iż przepisy § 18 punkt 2 i 20 punkt 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12.04.2012 r. w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa były przedmiotem analizy Trybunału Konstytucyjnego, który orzekał co do nich w wyroku z dnia 24.03.2015 r., P 42/13(OTK-A2015 nr 3 poz. 33). Co do § 18 punkt 2 cyt. Rozporządzenia w brzmieniu obowiązującym od 09.05.2012 r. do 25.11.2013 r., w zakresie w jakim określa on termin do złożenia wniosku o wypłatę zasiłku macierzyńskiego, jest zgodny z art. 59 ust 15 ustawy zasiłkowej i z art., 92 Konstytucji RP. Podobnie co do § 20 punkt 3 cyt. Rozporządzenia w zakresie w jakim określa termin do złożenia wniosku o wypłatę zasiłku macierzyńskiego. Sąd Najwyższy wywiódł, iż także w okresie do 26.11.2013 r., czyli do nowelizacji – ubezpieczony nie będący pracownikiem zainteresowany uzyskaniem zasiłku macierzyńskiego przysługującego przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego, musi złożyć płatnikowi zasiłku wniosek o jego przyznanie i

wypłatę przed terminem rozpoczęcia korzystania z tego świadczenia. Podobnie co do wypłaty zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu rodzicielskiego. Sąd Najwyższy stwierdził także, iż zasiłek macierzyński przysługuje przez okres urlopu macierzyńskiego (dodatkowego urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu macierzyńskiego, urlopu rodzicielskiego) oraz urlopu ojcowskiego, a więc powinien być wypłacany w trakcie urlopu bądź równoważnego mu okresu. Stąd Sąd Najwyższy uznał, iż w odniesieniu do ogółu ubezpieczonych okresy urlopów określone w przepisach Kodeksu Pracy wskazują przede wszystkim na okresy zasiłkowe (jeśli chodzi o ubezpieczonych niebędących pracownikami, równoważne okresom tych urlopów), tj. okresy przez które zasiłek macierzyński przysługuje. Sąd Najwyższy stwierdził także, iż Trybunał nie znalazł podstaw by przepisy art. 29 ust 5 ustawy zasiłkowej interpretować przez pryzmat art. 67 ust 1 tej ustawy dotyczący terminu przedawnienia roszczeń zasiłkowych. Nadto Trybunał stwierdził, iż cel zasiłku macierzyńskiego, czyli uzyskanie świadczeń w okresie powstrzymania się od pracy wobec urodzenia dziecka i konieczności jego pielęgnacji odpowiada konstrukcji normatywnej, a więc korzystania z zasiłku w trakcie okresu zasiłkowego. Bezpośrednio po wykorzystaniu podstawowego urlopu macierzyńskiego pracownik ma prawo do dodatkowego urlopu macierzyńskiego – wniosek o to świadczenie składa się w terminie nie krótszym niż 14 dni przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu (art. 182¹ § 1 KP), a bezpośrednio po wykorzystaniu dodatkowego urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze pracownik ma prawo do urlopu rodzicielskiego – udzielany na wniosek składany w terminie nie krótszym 14 dni przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu – art. 182^{1a} § 4 KP. Za czas dodatkowego urlopu macierzyńskiego i urlopu rodzicielskiego przysługuje zasiłek macierzyński. Według Sądu Najwyższego w każdym przypadku spóźnienie się z wnioskiem choćby o jeden dzień powoduje wygaśnięcie uprawnienia do nich i po myśli art. 184 Kp – utratę prawa do zasiłku macierzyńskiego. Według Sądu Najwyższego okres wypłaty zasiłku macierzyńskiego z tytułu urlopu rodzicielskiego musi przypadać bezpośrednio po zakończeniu jego pobierania z tytułu dodatkowego urlopu macierzyńskiego, a okres wypłaty zasiłku z tytułu dodatkowego urlopu macierzyńskiego – bezpośrednio po zakończeniu pobierania zasiłku z tytułu podstawowego urlopu macierzyńskiego. Dla osób nie będących pracownikami odpowiednie stosowanie działu ósmego Kodeksu pracy powoduje istnienie także dla nich terminu określonego w rozporządzeniu o przyznaniu i wypłatę zasiłku macierzyńskiego. Dla tych osób okres wypłaty zasiłku macierzyńskiego równoważny okresowi urlopu rodzicielskiego musi przypadać bezpośrednio po zakończeniu pobierania zasiłku za okres równoważny dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu, natomiast okres wypłaty zasiłku za okres równoważny dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu musi przypadać bezpośrednio po zakończeniu pobierania zasiłku za okres równoważny podstawowemu urlopowi macierzyńskiemu.

Według Sądu Najwyższego zasiłek macierzyński przysługuje przez okres urlopu macierzyńskiego a co do osób nie będących pracownikami przez okres równoważny temu urlopowi, w odniesieniu do wszystkich świadczeniobiorców termin końcowy złożenia wniosku o przyznanie i wypłatę zasiłku musi przypadać najpóźniej w przededniu rozpoczęcia okresu, przez który zasiłek ma przysługiwać, w ten sposób urzeczywistnia się cel zasiłku macierzyńskiego, termin do złożenia wniosku- najpóźniejszy możliwy wynika z ustawy i nie nastąpiło przekroczenie granic ustawowego upoważnienia w przepisach wykonawczych do ustawy zasiłkowej.

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd II instancji zważył co następuje.

Co do odwołującej bezsporne jest, iż wniosek o zasiłek macierzyński odpowiadający dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu i urlopowi rodzicielskiemu złożyła w dniu 09.01.2014 r., natomiast podstawowy okres odpowiadający okresowi urlopu macierzyńskiego upłynął w dniu 24.11.2013 r. W odwołaniu M. C. od decyzji o odmowie prawa do zasiłku macierzyńskiego odpowiadającemu okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego od dnia 25.11.2013 r. do 05.01.2014 r. oraz prawa do zasiłku macierzyńskiego odpowiadającemu okresowi urlopu rodzicielskiego od 06.01.2014 r. do 06.07.2014 r. odwołująca przyznała fakt uchybienia terminowi, wniosła o przywrócenie tego terminu oraz stwierdziła, iż liczyła iż pracodawca złoży stosowne dokumenty do organu rentowego.

Art. 29 ust 5 ustawy z dnia 25.06.1999 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 159) przewiduje iż zasiłek macierzyński przysługuje przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego, okres urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, okres dodatkowego urlopu na warunkach

urlopu macierzyńskiego, oraz okres urlopu rodzicielskiego. Terminy do wystąpienia o przyznanie powyższych świadczeń określone zostały w przepisach : art. 182¹ § 1KP, 9, art. 182^{1a} § 4KP.

Według stanowisko Sądu Najwyższego przedstawionego, wyżej, terminy dotyczące składania wniosków o świadczenia obowiązujące pracowników, dotyczą także osób nie będących pracownikami. Bezpośrednio po wykorzystaniu podstawowego urlopu macierzyńskiego pracownik ma prawo do dodatkowego urlopu macierzyńskiego – wniosek o to świadczenie składa się w terminie nie krótszym niż 14 dni przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu (art. 182¹ § 1KP), a bezpośrednio po wykorzystaniu dodatkowego urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze pracownik ma prawo do urlopu rodzicielskiego – udzielany na wniosek składany w terminie nie krótszym 14 dni przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu – art. 182^{1a} § 4KP. Za czas dodatkowego urlopu macierzyńskiego i urlopu rodzicielskiego przysługuje zasiłek macierzyński. W każdym przypadku spóźnienie się z wnioskiem choćby o jeden dzień powoduje wygaśnięcie uprawnienia do nich i po myśli art. 184 Kp – utratę prawa do zasiłku macierzyńskiego. Skoro odwołująca zakończyła okres urlopu macierzyńskiego w dniu 24.11.2013 r., najpóźniej w przededniu tego okresu winna złożyć wniosek o zasiłek za okres odpowiadający dodatkowemu urlopowi macierzyńskiemu i potem za okres odpowiadający urlopowi rodzicielskiemu. Złożenie takiego wniosku przez odwołującą w dniu 09.01.2014 r. spowodowało wygaśnięcie jej uprawnienia i utratę prawa do tych świadczeń. Termin do złożenia wniosku nie jest terminem podlegającym przywróceniu.

Z uwagi na powyższe apelacja organu rentowego jest zasadna, stąd zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Kaliszu z dnia 14.05.2014 r. w sprawie V U 97/14, podlegał zmianie i odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20.10.2014 r. znak (...) podlegało oddaleniu.

Sąd orzekł w myśl art. 386 § 1kpc. O kosztach orzeczono w myśl art. 98 kpc.

SSR Renata Kubiak SSO Marzena Głuchowska (spr.) SSO Mirosława Marciniak